

Nr 345.

Av herr Nilsson i Hörby, med förslag till förordning angående utförselbevis för råg och vete.

Giltighetstiden för den av 1926 års riksdag antagna förordningen om utförselbevis för råg och vete utgår den 31 juli innevarande år.

Det råder i fråga om utförselbevisens verkningar icke mer än en mening bland vårt lands jordbrukare, nämligen att den gynnsammare relation mellan priserna på utländsk och inhemsk brödspannmål, som varit rådande under konsumtionsåret 1926—1927, till huvudsaklig del förskriver sig från dessa. Syftet med utförselbevisen är ju icke och har aldrig varit att höja jordbrukets tullskydd, utan endast att låta det tullskydd, som avsetts för jordbruket, verkligen komma detta och icke diverse mellanhänder till godo. Under åren efter kriget har jordbrukets tullskydd i väsentlig utsträckning, vissa år så gott som helt och hållet, hamnat hos dessa mellanhänder, som därigenom varit i stånd att på lantbrukarnas bekostnad göra sig betydande extravinster. Frågan om utförselbevisen har därigenom kommit att gälla, huruvida trustartade mellanhandssammanslutningar eller jordbrukarna skulle få tillgodogöra sig det för spannmålsodlingen avsedda tullskyddet.

Belysande för detta förhållande är vad som konstaterats vid den på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställda utredningen rörande Svenska kvarnföreningens och vissa densamma närstående företags verksamhet. Därav framgår bl. a., att under de värsta depressionsåren för jordbruket togo kvarnarna för mjölet ut ett pris, som låg i jämnhöjd med importpriset för utländskt mjöl plus tull, medan samtidigt intet eller endast en obetydlig del av tullskyddet för spannmål kom jordbrukarna till godo. Kvarnarna tillgodogjorde sig sålunda icke blott det för dem avsedda tullskyddet utan därjämte även jordbrukarnas tullskydd.

Att det varit möjligt för mellanhänderna att på detta sätt utnyttja situationen synes huvudsakligen bero på att under åren efter kriget en förskjutning ägt rum i jordbrukarnas utbud av brödsäd på så sätt, att dessa till större del koncentrerats till höstmånaderna, vilket åter är en följd av jordbrukarnas försämrade ekonomi och större behov av kontanta pengar, varigenom jordbrukarna tvungits att snarast möjligt avyttra skörden. Även det i spannmålshandeln ingående spekulationsmomentet verkar i samma riktning, då det ger kvarnindustrien ett bestämt övertag på grund av dess större lagringsmöjligheter och särskilt beträffande vetet stödet av importvaran.

Det kan ju sägas, att jordbrukarna borde söka att genom en efter förhållandena lämpad försäljningspolitik neutralisera verkningarna av den taktik mellanhänderna begagna sig av, men det är lättare sagt än gjort för tiotusentals odlare att skaffa sig en organisation av sådan fasthet, att den kan mäta sig med de välorganiserade och ekonomiskt synnerligen kraftiga kvarnföretagen. Den enskilde jordbrukaren har endast undantagsvis tillräcklig ekonomisk ryggrad att invänta den för honom gynnsammaste tidpunkten för försäljningen.

Genom den nu vunna erfarenheten av utförselbevisen har det visat sig, att jordbrukarna genom dessa tillförsäkras en väsentligt starkare ställning gentemot mellanhänderna än förut. Sveriges allmänna lantbrukssällskap har vid sin undersökning kommit till det resultat, att det pris odlarna erhållit för vete under höstmånaderna 1926 legat 1: 50 à 2: — kr. högre pr 100 kilogram än som skulle ha varit fallet, om utförselbevisen icke funnits, vilket innebär att den som jordbruksskydd avsedda vetetullen i motsvarande högre grad kommit jordbrukarna till godo. Om kvarnindustriens vinstmöjligheter härigenom i någon mån beskurits, så torde detta icke böra inverka på ställningstagandet till frågan om utförselbevisen, då spannmåls-tullen är avsedd för jordbruket och icke för kvarnindustrien.

Skilda åsikter gjorde sig före införandet av utförselbevisen gällande angående deras sannolika verkningar. Sedan de nu prövats, visar det sig att de i fråga om effektivitet fylla även högt ställda förväntningar, under det att de befarade nackdelarna icke i nämnvärd utsträckning gjort sig gällande. Vi hänvisa på denna punkt till efterföljande referat av utlåtanden från kommerskollegium, generaltullstyrelsen, lantbruksstyrelsen och Sveriges allmänna lantbrukssällskap.

Kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen frambålla i gemensamt utlåtande, att utförselbevisen i stort sett fullt infriat de förhoppningar, som ställts på desamma, utan att några mera avsevärda olägenheter därav försports. Denna uppfattning delas av samtliga de sammanslutningar, bl. a. handelskamrarna, som i yttranden till kommerskollegium uttalat sig i frågan.

Då emellertid iakttagelserna angående utförselbevisens verkningar hänföra sig till ett år, som i olika hänseenden erbjudit särskilt goda möjligheter för uppnående av de med anordningen avsedda syftemålen, kunde de gjorda erfarenheterna icke anses tillfyllest för bedömande av huru systemet kan antagas komma att verka under normala tider. Ämbetsverken ansågo därför, att det vore av stor betydelse, om möjlighet bereddes att under längre tid än den nu gällande provisoriska förordningen avser fullfölja iakttagelserna. En förlängning av systemet exempelvis under ytterligare fem år vore därför att anse som i hög grad önskvärd.

Beträffande önskvärda ändringar i bestämmelserna om utförselbevis avstyrkte ämbetsverken förslaget om bevisens utsträckande att även gälla

korn, då denna utsträckning skulle bli av mycket ringa värde för producenterne. Däremot funno ämbetsverken det obetingat vara förenat med rättvisa och billighet att vid utförseln av förädlad spannmål medgiva minst samma tullförmåner som vid utförseln av råvaran. Något principiellt hinder för att utförselbevisen även skulle gälla råg- och vetemjöl ansågo ämbetsverken icke föreligga. Detta skulle emellertid medföra praktiska olägenheter, och ämbetsverken höllo därför före, att frågan i stället borde lösas genom ändring i tullrestitutionsbestämmelserna.

I yttrande till kommerskollegium konstaterar Sveriges allmänna lantbrukssällskap, att utförselbevisen haft för jordbrukarna och spannmåls-handeln synnerligen gynnsamma verkningar på sätt som med desamma avsetts. Tack vare utförselbevisen har priset på den svenska brödsåden höjts närmare den importerade spannmålets prisnivå, och lantmännen ha blivit i stånd att till större delen redan på hösten realisera sin brödsådes-skörd utan att därvid behöva vidkännas så stor underbetalning å desamma i förhållande till priset på importerad vara, som tidigare varit fallet, i synnerhet för vete.

Det har sagts, framhåller Lantbrukssällskapet, att utförselbevisen ha en ur nationalekonomisk synpunkt ogynnsam verkan därigenom att de föranleda export på höst och vinter till låga priser samt import på vår och sommar till högre priser. Visserligen är det sant, att export av brödsåd under en tidigare del av säsongen bör leda till motsvarande import under en senare del, men sällskapet förklarar sig ej kunna dela uppfattningen, att detta måste vara ur ekonomisk synpunkt förkastligt. Av undersökningar, som spannmålsmarknadssakkunniga på sin tid företogo, framgick att under åren 1904—1913 prisstegringen på vete och råg från höstmånaderna, då skörden ägt rum, och fram till nästa sommar i genomsnitt ej var större än att den nått och jämnt täckte de med lagring förenade kostnaderna (svinn, räntor och lagerlokal). Detta gäller på flera viktiga marknadsplatser. De periodiska fluktuationerna på den internationella marknaden torde ej sedan dess ha blivit gynnsammare för spannmålslagring utan snarare tvärtom. I och med att spannmålsodlingen ökats på södra halvklotet kan Europa numera på vintern och våren få rikliga tillskott av nytt vete från Argentina och Australien. När detta vete föres i marknaden medför det ofta en sänkning av prisnivån. Sålunda finner man att importvetet för säsongen 1926—1927 ställt sig billigare under vinter- samt vårmånaderna och icke under hösten, då i stället höga priser voro rådande. Under sådana förhållanden torde det få anses ha varit fördelaktigt att sälja undan av det egna vetet på hösten för att köpa nytt på våren, då man därigenom undgått de med lagringen förenade kostnaderna.

Visserligen ha de största importkvantiteterna anlänt till Sverige i maj—juli månader, då importpriset legat högt, men åtminstone maj- och juni-importerna torde med hänsyn till den långa transporttiden till huvud-

saklig del vara inköpta under tidigare månader och efter då gällande lägre priser.

Lantbrukssällskapet påvisar genom jämförelser mellan priserna å svenskt och utländskt vete under konsumtionsåren 1925—1926 och 1926—1927, att sistnämnda år i prishänseende varit betydligt gynnsammare för de svenska lantmännen, vilket till huvudsaklig del måste tillskrivas utförselbevisens verkningar, då den till förfogande stående svenska skörden under båda dessa år varit riklig samt av god kvalitet.

Till belysning av detta bifogar sällskapet följande bearbetning av pris-materialet.

Prisdifferenserna mellan svenskt och utländskt vete.

1) Skillnaden mellan importpris för Manitoba vete och svenskt medelpris.

	1925—1926	1926—1927	Förbättring under senare säsongen
Augusti, ny sv. skörd ...	8: 58	6: —	2: 58
September	6: 36	4: 75	1: 61
Oktober	5: 86	5: 40	0: 46
November	6: 74	5: 19	1: 55
December	7: 71	4: 73	2: 98
Januari	6: 28	4: 15	2: 13
Februari	6: 03	4: 57	1: 46
Mars	5: 47	5: 38	0: 09
April	4: 17	4: 26	— 0: 09
Maj	3: —	4: 20	— 1: 20
Juni	3: 05	3: 20	— 0: 15
Juli	3: 64	2: 75	0: 89
Förbättring:			
Augusti—januari			1: 89
Februari—juli			0: 17

2) Skillnaden mellan importpris för tyskt vete och svenskt medelpris.

	1925—1926	1926—1927	Förbättring under senare säsongen
Augusti, ny sv. skörd ...	4: 72	2: 18	2: 54
September	3: 20	2: 25	0: 95
Oktober	2: 68	2: 27	0: 41
November	3: 53	2: 45	1: 08
December	3: 32	—	—
Januari	1: 66	—	—
Februari	1: 25	—	—
Förbättring:			
Augusti—januari			1: 29

3) Skillnad mellan importpris för La Plata vete och svenskt medelpris.

	1925—1926	1926—1927	Förbättring under senare säsongen
Augusti, ny sv. skörd ...	6: 10	—	—
September	5: 66	—	—
Oktober	5: 22	3: 04	2: 18
November	5: 13	2: 34	2: 79
December	6: 19	1: 85	4: 34
Januari	3: 52	0: 46	3: 06
Februari	1: 91	0: 45	1: 46
Mars	1: 18	0: 90	0: 28
April	0: 63	0: 76	— 0: 13
Maj	0: 33	0: 54	— 0: 21
Juni	0: 40	— 0: 16	0: 56
Juli	1: 04	— 0: 82	1: 86
Förbättring:			
Augusti—januari			3: 09
Februari—juli			0: 64

4) Skillnad mellan lägsta importnotering och svenskt medelpris.

	1925—1926	1926—1927	Förbättring under senare säsongen
Augusti, ny sv. skörd ...	5: 37	2: 18	3: 19
September	4: 29	2: 25	2: 04
Oktober	2: 68	2: 27	0: 41
November	3: 53	2: 45	1: 08
December	3: 32	1: 91	1: 41
Januari	1: 66	0: 46	1: 20
Februari	0: 94	0: 45	0: 49
Mars	0: 86	0: 90	— 0: 04
April	0: 63	0: 76	— 0: 13
Maj	0: 33	0: 54	— 0: 21
Juni	0: 40	— 0: 16	0: 56
Juli	0: 82	— 0: 82	1: 64
Förbättring:			
Augusti—januari			1: 56
Februari—juli			0: 40

Då tyska spannmålsmarknaden under hösten 1925 var starkt deprimerad på grund av riklig inhemsk skörd och svårigheter att finansiera dess lagring, medan däremot under hösten 1926 de tyska spannmålspriserna lågo förhållandevis högt, komma — framhåller sällskapet — förbättringar i den svenska prisnivån ej fullt till synes vid jämförelse med de tyska priserna.

Som lägsta importnoteringen under månaderna augusti—januari, särskilt 1925—1926, till väsentlig del avser tyskt vete, visar även jämförelsen härmed en mindre förbättring i de svenska priserna än som verkligen förelagat i förhållande till den internationella marknaden i sin helhet. Å andra sidan torde jämförelsen med La Platavetets pris ge för höga värden på den relativa prisförbättringen, då La Platavetet under slutet av 1925 låg abnormt högt på grund av försenad skörd etc.

Sällskapet anser de verkställda jämförelserna berättiga till slutsatsen, att prisförbättringen under månaderna augusti 1926—januari 1927 uppgått till 1: 50 å 2: — kronor pr 100 kg. gentemot samma månader året därförut. Även under februari föreligger tydlig prisförbättring. Däremot synes under månaderna mars—juni utförselbevisen ej haft någon egentlig inverkan på prisläget, beroende på att tullen under motsvarande månader 1926 varit utnyttjad dem förutan. Siffrorna för juli månad kunna ej tillmätas någon betydelse, då den svenska spannmålen varit så gott som slut och noteringarna även varit ofullständiga.

Någon liknande jämförelse har ej av Lantbrukssällskapet gjorts beträffande rågen, och det framhålles att någon påtaglig förbättring troligen ej skulle komma till synes vid jämförelse med prisläget under 1925—1926, enär rågtullen redan då var i det närmaste utnyttjad. På grund av att rågpriset på den internationella marknaden nämnda år var exceptionellt nedpressat, blev det nämligen förmånligare för lantmännen att använda rågen till utfodring än att sälja den till kvarnarna, och för att kunna framlocka behöfliga partier måste dessa betala priser, som någorlunda motsvarade importpriserna inklusive tull. Emellertid ha utförselbevisen under år 1926—1927 säkerligen haft en avsevärd inverkan även på rågprisen, och sällskapet framhåller som sin bestämda uppfattning, att om utförselbevisen ej funnits, hade lantmännen ej kunnat uppnå de rågpriser, som nu erhållits.

Mellan priser å vete och råg i Malmö och Köpenhamn — å båda platserna avseende vara med samma kvalitetsvikt — anför Lantbrukssällskapet följande jämförelse:

	Malmö	Köpenhamn	Skillnad	
			Kronor	1 % av tullen
<i>Vete</i>				
1926 januari—april	24: 02	20: 90	+ 3: 12	84
september—december ...	23: 54	20: 37	+ 3: 17	86
1927 januari—april	23: 96	20: 84	+ 3: 12	84
<i>Råg</i>				
1926 januari—april	17: 52	14: 32	+ 3: 20	86
september—december ...	20: 50	18: 02	+ 2: 48	67
1927 januari—april	21: 62	19: 50	+ 2: 12	57

Då Danmark liksom Sverige varit exportör av vete skulle man väntat, att skillnaden mellan Köpenhamns- och Malmöpriserna borde ha uppgått till samma belopp som tullen, kr. 3: 70. Emellertid är att märka, att Köpenhamns- och Malmönoteringarna ej äro fullt jämförbara, enär den förra avser köpmansposter, medan den senare grundar sig på till jordbrukarna betalda priser, vilka nödvändigtvis måste vara lägre, och därjämte uppgår utförselsbevisens verkliga värde ej till fullt 3: 70. Detta förklarar att tullen i fråga om vete ej synes utnyttjad till mer än c:a 85%. Beträffande rågen tillkommer den omständigheten, att under de månader av 1926—1927, som jämförelsen omfattat, har Danmark uppträtt såsom rågimporterande, södra Sverige däremot såsom rågexporterande land. Av Sveriges rågexport under 1926, uppgående till 19 815 ton, gick sålunda icke mindre än 18 759 ton till Danmark.

Det är sålunda påtagligt, finner Lantbrukssällskapet, att utförselbevisen haft en avsevärd förmåga att bereda lantmännen gynnsammare priser på brödspannmålen. Denna verkan har ej varit inskränkt till mindre distrikt nära exporthamnarna utan berört alla produktionsområden, även de inuti landet belägna, detta så mycket mer som exporter företagits direkt från insjö- och kanalhamnar i Väster- och Östergötland samt Mälardalen, såsom framgår av uppgifter från de olika tullkammardistrikten.

Exporten emot erhållande av utförselbevis kan förvisso sägas ha tagit större omfattning än väntat var, vilket får tillskrivas vissa för densamma gynnsamma omständigheter, främst en god kvalitet hos den svenska brödsäden, medan kvaliteten i Tyskland och Frankrike tagit mer eller mindre allvarlig skada. Det torde därför vara förhastat att vänta lika stor utförsel under kommande år. Säkerligen kan man emellertid alltid räkna med exportmöjligheter tillräckliga att stimulera den svenska marknaden.

Över utförselbevisens inverkan på mjölprisen säger sig Lantbrukssällskapet ej ha varit i tillfälle att anställa någon ingående undersökning. Sällskapet ger emellertid uttryck åt den uppfattningen, att under tidigare år, när brödsädstullen var till väsentlig del ineffektiv, kvarnarna likväl i huvudsak utnyttjade mjöltullen åtminstone för viktigare mjölkvaliteter. Någon större höjning av mjölprisen i förhållande till importprisen på mjöl har i så fall ej kunnat göras. Den höjning i brödsädsprisen, som utförselbevisen medfört, har emellertid framtvingat strävanden att rationalisera kvarndriften.

Ovan refererade utlåtanden ge som synes otvetydigt vid handen, att utförselbevisen varit den sedan länge under tryckta förhållanden arbetande jordbruksnäringen till icke ringa gagn genom att stärka jordbrukarnas ställning gentemot förut övermäktiga mellanhandsintressen och i allt väsentligt motsvarat förväntningarna. Då det dessutom visat sig, att de ej heller för konsumenterna varit förknippade med några avsevärda olägenheter, anse vi alla skäl tala för fortsatt tillämpning av nu gällande förordning. Då det kan vara fördelaktigt att under ytterligare några år pröva verkningarna

av utförselbevisen, innan systemet definitivt fastställs, skola vi emellertid inskränka oss till att i anslutning till ämbetsverkens uttalade mening yrka på förlängning av den provisoriska förordningen under ytterligare fem år.

I anslutning till vad som anförts få vi alltså hemställa,

att riksdagen ville antaga det såsom bilaga A. till denna motion fogade förslaget till förordning angående utförselbevis för råg och vete.

Stockholm den 21 januari 1928..

J. Nilsson.

Hörby.

Bil. A.

Förslag till förordning angående utförselbevis för råg och vete.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet till utlandet sjöledes eller på järnväg eller till svensk frihamn utför sammanlagt eller av någotdera slaget minst 500 kilogram, äger, såvida den utförda varan skäligen kan anses marknadsgill, av vederbörande tullmyndighet erhålla bevis om utförseln, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införsel av sådan vara till enahanda myckenhet.

§ 2.

Innehavare av utförselbevis vare berättigad att, inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande

antingen utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det i utförselbeviset angivna tullbeloppet,

eller, i den mån för varor, som nu sagts, inom förenämnda tid av sex månader influtna tullavgifter, efter avdrag av två procent, därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Utförselbevis skall återställas eller belopp, varå beviset lyder, inbetalas till tullverket, därest den vara, för vilken beviset utfärdats, återinföres och tullfrihet för varan därvid ifrågasättes.

§ 3.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter rörande utfärdande av utförselbevis samt författningens tillämpning i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1928 och gäller till och med den 31 juli 1933.